

ENTREVISTA ANNA CABRÉ, DIRECTORA DEL CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS

Text: CATERINA ÚBEDA / Fotos: SUSANNA SÀEZ

"El sexagenari serà madur, no vell"

La demògrafa Anna Cabré pensa que els governs s'haurien d'implicar més en la promoció de la natalitat, encara que el nombre de naixements puja de nou. Perquè la major esperança de vida no impedirà l'envelliment de la població.

De nom, Anna Cabré i Pla; de professió, demògrafa. La seua formació va començar a la Universitat de París, on va estudiar economia i demografia. "No és que hagi d'anar a fora per ser un bon demògraf, afirma, el que passa és que jo hi vivia. Va ser per casualitat". Després va estudiar geografia a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), on es va doctorar. Ha estat professora d'anàlisi demogràfica en universitats de fora (Montréal, París i Mèxic D. F.) i és autora de treballs sobre demografia, dels quals es destaca *La reproducció de les generacions catalanes, 1856-1960*. Entre les publicacions més recents es poden esmentar, *Presión inmigratoria y otros mitos*; *La Europa después de Maastricht: reflexiones desde la Demografía*; *Volverán tórtolos y cigüeñas*; *Tensiones inminentes en els mercats matrimonials* i *Idelfons Cerdà i la insuportable densitat urbana*. En l'actualitat és catedràtica de geografia a la Universitat Autònoma de Barcelona i directora del Centre d'Estudis Demogràfics, una institució creada entre la Generalitat de Catalunya i la UAB amb l'objectiu de promoure el coneixement demogràfic.

Els seus interessos actuals són l'anàlisi demogràfica, la geografia històrica de la població de Catalunya, les opcions dels joves, els mercats matrimonials i la perspectiva demogràfica. No es deixa aclaparar per les xifres, augura pronòstics optimistes, pensa que els governs s'haurien d'implicar una mica més en la natalitat i introdueix en la seua oferta de mesures l'estabilitat i l'autonomia dels socialment més dèbils, les dones i els joves.

—*El nostre país ha ocupat l'últim lloc de la classificació mundial de fecunditat durant molts anys, quines repercussions té aquest fet sobre la població?*

—Efectivament, sempre hem anat una mica endarrerits. Però ara m'estranyaria molt que ocupéssim l'últim lloc perquè hi ha zones dels països de l'Est on la fecunditat baixa molt ràpidament; per una altra

banda el 1996 l'estat espanyol va pujar una miqueta respecte al 1995. Però és cert que en algun moment ha ocupat el darrer lloc. Això té repercussions negatives en el futur per l'envelliment de la població. També té avantatges en el present perquè calen menys inversions en infraestructures, com ara escoles, en sanitat per a aquests grups d'edat. D'una altra part, els potencials pares i mares d'aquestes criatures es poden dedicar a unes altres coses, com són estudiar o buscar feina, que és una ocupació que necessita molt de temps. Repercussions sobre el futur? Si aquests nivells es mantenen gaire baixos hi haurà un procés d'envelliment més accentuat que no el d'altres països i fins i tot un decreixement de la població. Ara bé, cal veure si aquests nivells de fecunditat es mantindran així durant gaire temps.

—*El nivell de fecunditat de l'estat espanyol actual és d'1,2 fills per dona. Quines mesures creu que hauria de prendre el govern per augmentar aquesta xifra?*

—En primer lloc, per prendre mesures s'hauria de saber què passa, quines són les causes del fenomen. Tothom diu que és terrible el que passa, però jo no veig que ningú es decideixi a fer res de res. Hi ha paï-

"La baixa natalitat té repercussions negatives per l'envelliment de la població. Però també té avantatges en el present perquè calen menys inversions en infraestructures, com ara escoles i sanitat."

sos amb polítiques natalistes que tenen un nivell de natalitat força més alt que no pas el nostre i n'hi ha amb un nivell inferior que no han adoptat cap mena d'accions. Per tant, s'hauria de saber si s'han de prendre decisions sobre aquest tema i si hi ha forces polítiques disposades a jugar aquesta carta.

—*Quines serien, doncs, les causes d'aquesta baixa fecunditat?*

—El principal factor, no l'únic, és el nivell baixíssim de nupcialitat i de la formació de noves famílies. A Espanya no se'n formen per la situació específica dels joves amb aspectes negatius tan coneguts com la dificultat per trobar feina. També hi ha el problema de l'habitatge, que no sé si per tradició o per cultura ha de ser de propietat, de fet ho és majoritàriament, i això requereix uns ingressos més permanents i elevats. També hi ha el fet que els joves espanyols, sobretot les dones, van a la universitat a un ritme molt més ràpid que no en alguns altres països europeus. Tot plegat produeix una síndrome caracteritzada per la baixa ocupació, l'elevada escolaritat i la propensió a voler habitatge de propietat que fa que la gent es casi a unes edats molt tardanes respecte a alguns altres països. Les mesures que s'han de prendre han de tocar tots dos aspectes: la primera i principal és de crear condicions que permetin que els joves s'autonomitzin abans; després hi ha la qüestió de l'habitatge que és menys important que no la de l'ocupació, perquè avui dia els ingressos són més elevats.

—*En alguns articles parla de l'equitat del gènere com una mesura més, és a dir, d'assegurar l'estabilitat laboral de la dona...*

—Efectivament, això vindria un cop constituïda la parella. Assegurar l'estabilitat laboral de la dona i també hi ha la distribució dels pa-

pers entre home i dona. En aquest sentit, la idea que la feina de la dona és contrària a la fecunditat és totalment errònia. Avui, si aquesta no treballa, el fet de rebre menys ingressos deriva en més inestabilitat, un agreujant més perquè les parelles s'animin menys a tenir criatures. Actualment la feina de la dona no és una alternativa, gairebé s'ha convertit en una obligació. Per sort, aquesta idea cada cop se sent menys. En aquest punt és on jo veig que hi ha una inhibició total dels poders públics; queda molta feina a fer. És un moment difícil per a prendre mesures perquè és un moment de restricció de la despesa pública. D'una altra banda, són mesures noves i que, per tant, han de competir amb les que ja existeixen.

—*Hi ha diferències entre unes zones i unes altres dins de l'estat?*

—D'alguns decimal. Excepte comunitats com Andalusia i algunes altres del sud que superen rarament la

mitjana, buscar diferències regionals a Espanya resulta innecessari perquè pràcticament no n'hi ha.

—*Hi ha demògrafs que auguren bons pronòstics per a l'any 2000. Tenen sentit, a Catalunya, vistes les xifres actuals?*

—No té per què. En primer lloc, perquè des de mitjan 1995 la natalitat va pujant al nostre país. El 1996 la xifra va pujar un 2,7% respecte a l'any anterior i el primer trimestre del 1997 va augmentar un 3% respecte al primer trimestre del 1996, sempre en xifres provisionals. Així doncs sembla que la tendència a la baixa de la natalitat s'ha aturat. Pensem que abans d'aquesta recessió, que es va produir a partir del 1991, la natalitat havia començat a pujar. L'any 1992, per exemple, ja havia augmentat respecte al 1991, després va tornar a caure en paral·lel amb la situació econòmica, però de fet tant la natalitat com la nupcialitat iniciaven un procés ascendent que es va interrompre amb la crisi econòmica i que va reprendre a mitjan 1995.

Com que ja tenim dades del primer trimestre del 1997 es pot afirmar que ens trobem en un procés ascendent.

Com que partim d'un nivell molt baix i l'increment no és extraordinari, però sí significatiu, si auguro un pronòstic optimista de la natalitat és pels baixos nivells en què ens hem mogut durant tants anys. Hi ha generacions molt nombroses en edat de reproducció des de fa temps; el que passa és que aquesta edat s'ha anat retardant i ha passat dels vint-trenta anys als trenta-quaranta. Aquestes generacions entren ara en la nova edat de reproducció. Encara que tinguin un nombre d'infants relativament baix, els tindran tots en els anys vinents. A més a més, si la situació de l'ocupació millora i sobretot a Catalunya, com sembla que és la tendència, i si es

manté la situació del mercat de l'habitatge, s'estabilitzen els preus i baixen els interessos..., amb tot això la natalitat ha de pujar per força. I si algú es decideix a prendre cap mesura favorable, millor que millor.

—*Així, d'aquí a poc ja es podrà canviar l'eslògan de la Generalitat que diu "Som sis milions"...?*

—De fet ja el podrien canviar ara, si volguessin, perquè som sis milions noranta-mil.

—*Els pronòstics més optimistes afirmaven que el 2010 serien set milions al Principat. Què hauria de passar perquè aquest fet es complís?*

—Perquè hi hagués set milions de catalans caldria, a més a més d'un canvi en la natalitat, que les migracions toressin a tenir un signe positiu com en el passat. No cal que siguin migracions de la magnitud de les dels anys 60, però haurien de ser importants. De totes formes, això és bastant imprevisible. No és impossible, però sí força improbable.

"La idea que la feina de la dona és contrària a la fecunditat és errònia. Avui, si la dona no treballa, el fet de rebre menys ingressos deriva en més inestabilitat, un agreujant més per animar-se a tenir criatures."

—La migració és el tercer factor de la dinàmica demogràfica, quin paper ha tingut en la formació de la població catalana actual?

—La immigració ha estat un element clau en la gènesi de la societat catalana actual. Una prova és el fet que al llarg del segle XX l'element migratori ha tingut més pes que no l'element natural en l'augment de la població. Però avui això ha canviat. Tant el creixement migratori com natural de Catalunya són arran de zero, no són gens significatius.

—Així doncs ja no serviria la comparació que vostè va fer en la seva tesi entre la tribu dels mbaya-guaicuru i la població catalana...

—No. Els mbaya-guaicuru era una tribu que es caracteritzava perquè tenien molt pocs fills, i la majoria adoptats de tribus veïnes. De fet, jo vaig fer aquest símil per posar en relleu la importància que ha tingut la immigració en la població catalana actual.

—L'any 1900 l'esperança de vida espanyola se situava per sota els trenta-cinc anys. En l'actualitat, és de vuitanta anys per a les dones i de setanta-quatre per als homes, només superada per la del Japó, Suècia i Suïssa. Com s'explica el canvi?

—És una de les grans preguntes que ens fem els demògrafs, perquè per exemple hi ha països amb un nivell de desenvolupament més elevat que no pas el nostre i que en canvi tenen una esperança de vida inferior. Primer cal trobar una explicació a l'enorme retard d'Espanya respecte als altres països l'any 1900: allò sí que era una diferència important. Quan l'esperança de vida era de trenta anys la mitjana dels països occidentals era de quaranta-cinc anys. L'esperança de vida espanyola actual és molt bona i molt a prop de la dels europeus. No se sap ben bé quines en són les causes. Hi ha qui diu que és l'alimentació mediterrània, el tipus de vida mediterrani, la pertinença a unes famílies més cohesionades, la influència que això té sobre l'estat de salut; hi ha qui creu que potser és un

—Com seran els primers deu anys del segle que ve?

—La població continuarà envellint per efecte de la millora de l'esperança de vida i no solament la catalana, sinó la de tot el món. El que no és segur és que envelleixi sempre al mateix ritme; si la natalitat millora i tenim en compte que ara arriben a l'edat de jubilació les generacions buides que van néixer entre el 1936 i el 1945, pot ser que el procés d'envelliment durant la primera dècada del segle es desacceleri.

d'envelliment durant la primera dècada del segle es desacceleri. Seran poblacions cada vegada més grans i això ens obligarà a replantejar-nos la visió de les edats. Ja ens podem anar traient del cap això que la gent de seixanta anys és vella. Quan comenci a haver-hi centenaris, aquestes persones no seran velles sinó, com a molt, madures.

Mentre aquí la gran preocupació és la infranatalitat, als països tercermundistes es parla de superpoblació i les polítiques són per a frenar l'elevada taxa de natalitat. "Això demostra que la situació de la Terra no és una, sinó múltiples", afirma Anna Cabré. Sempre ens quedarà la ciència-ficció que ens consola amb la idea de colonitzar uns altres planetes o satèl·lits per establir-hi la població que d'ací a uns anys no cabrà a la Terra. "No arribarem a tant. Ara com ara aquesta possibilitat és una ximpleria".

efecte de la major mortalitat del passat i que ha tingut un efecte de selecció en els supervivents, en les persones grans. Personalment creia molt en aquesta hipòtesi de la selecció, però a mesura que els anys passen veig que van arribant a edats avançades generacions no tan seleccionades i que la diferència es manté. No se sap.

—"El segle vinent serem més alts, més forts..." és part de la frase d'un anunci publicitari. Segons tot el que hem dit, no caldria afegir-hi que també serem més vells?

—Sí, però abans cal dir que el segle vinent és molt llarg... De totes formes, sí que podem imaginar com seran els primers deu anys. És cert, la població continuarà envellint per efecte de la millora de l'esperança de vida i no solament la catalana, sinó la de tot el món. El que no és segur és que envelleixi sempre al mateix ritme; si la natalitat millora i tenim en compte que ara arriben a l'edat de jubilació les generacions buides que van néixer entre el 1936 i el 1945, pot ser que el procés

